

BİLGİSAYAR FOBİSİ: SEBEPLER VE SONUÇLAR ÜZERİNE BİR DURUM ÇALIŞMASI*

Vehbi Aytekin SANALAN¹

Esra TELLİ²

Embiya ÇELİK³

Yener ÖZEN⁴

Recep ÖZ⁵

Ayhan KOÇ⁶

Yavuz SELİM⁷

ÖZ

Bilgisayara karşı duyulan direnç, tedirginlik, isteksizlik, çaresizlik duyguları bilgisayar korkusu ya da bilgisayar fobisi olarak ifade edilmektedir. Bilgisayarın günümüz koşullarında elde ettiği yer düşünülürse bilgisayar korkusuna sahip bireylerin bilgisayarın sağladığı avantajlardan yararlanamamaları söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda yapmakta olduğumuz çalışma ile bilgisayar korkusuna sahip öğretmen adaylarının durumunun derinlemesine incelemesi, bu korkunun sebepleri ve ne şekilde ortaya çıktığının belirlenmesi ve bilgisayara yönelik olumlu tutum geliştirmelerini sağlayacak önerilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada durum çalışması (case study) deseni kullanılmıştır. Bu araştırma daha önceden bilgisayar fobisinin var olduğu belirlenen üç öğretmen adayıyla, görüşme rehberi, video kayıtları, gözlem raporları, bilgisayar dersi uygulama sınav verileri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizi sonucunda incelenen bireylerde bilgisayar korkusunun başarısız olma endişesi ve çevrenin olumsuz baskısını hissetme şeklinde tezahür ettiği ve bu korkunun bilgisayar uygulamalarında başarısızlık ve bilgisayarla fiziksel temasta tedirginlik sonuçlarını doğurduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar sözcükler: bilgisayar fobisi, teknoloji fobisi, bilgisayar kaygısı

* Bu çalışmanın ilk taslağı, Karadeniz Teknik 7-9 Ekim 2009 tarihlerinde düzenlenen III. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, BÖTE Bölümü, sanalana@erzincan.edu.tr

² Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, BÖTE Bölümü, esratelli83@gmail.com

³ Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, BÖTE Bölümü, embiya@erzincan.edu.tr

⁴ Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimler Bölümü, yenerozen@erzincan.edu.tr

⁵ Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, BÖTE Bölümü, recepöz@erzincan.edu.tr

⁶ Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, BÖTE Bölümü, ayhankoc@erzincan.edu.tr

⁷ Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, BÖTE Bölümü, yselim@erzincan.edu.tr

COMPUTER PHOBIA: A CASE STUDY ON REASONS AND RESULTS

ABSTRACT

Computer phobia is one of many types of technophobia and the term is quite new for the area of human-computer interaction. People who are afraid of using computers fall behind the rest of the civilization in this information age. In educational settings, it is more required for a teacher to make use of the computers without any fear or any negative attitudes. Three pre-service teachers who can be considered as technophobic are the focus of this case study. Data collection instruments are an interview protocol, video recordings of one-hour sessions of computer use, observation field notes, and case reports about computer use. An analysis of data reveals that each case lives the computer phobia in different ways, and towards different aspects of computer usage. Some recommendations are made to diagnose computer-phobic teacher candidates and improve the practices and policies about pre-service teachers' computer usage.

Keywords: Technophobia, computerphobia, computer anxiety

Summary

21st century is called 'information age', where it is necessary to access the information easily and rapidly. The developments in information technologies continuously grow to meet contemporary needs. Rapid technology infusion into our lives causes sceptical and negative emotional reactions such as anxiety effecting the use of new technologies (Kuşkaya-Mumcu and Altun, 2008).

The fear of technology, technology phobia, also occurs as a result of individuals' negative emotional reactions. Phobia is defined as unusually powerful fear or terror against some certain items and cases (TDK, 2009). Technophobia, meaning the phobia of technology, is a term that can be applied to different types of technology, and the phobia of computer is considered as a sub-concept. According to Jay (1981), computer phobia can be identified as follows:

- uneasiness in not only using but even thinking about computers,
- avoidance of talking about computers,
- anxiety and fear against computers,
- a hostile and aggressive attitude against computers.

In other words, the phobia of computer is a term that occurs while individuals use the computer directly or have the possibility of using a computer (Çırakoğlu, 2004; Gürcan ve Ceyhan, 2003). Survey results revealed that these negative feelings differ by gender, age and educational status. Males have more fear than females, and age have a negative effect on computer fear (Laguna ve Babcock, 1997; Levin ve Gardon, 1989; Weil ve Rosen, 1995).

The symptoms of computer phobia are also defined in the literature where one or more can be observed on a computer phobic person. We may list these symptoms as (Jay, 1981; Kneller, 1986; Kuşkaya-Mumcu ve Altun, 2008; Maren, 1987; Wilcocks ve Mason, 1987) :

- resistance against talking and thinking about computers,
- anxiety and fear against computers,
- hostile and aggressive opinions and actions against computers,

- fear of harming computers,
- avoidance of establishing physical contact with computers,
- disregard the advantages of computers,
- avoidance of those who are good at using computer,
- resistance against using computers,
- hatred toward computer use,
- fear of failure.

Research efforts attempt to determine and develop suggestions to eliminate individuals' fears against computer (Fisher, 1991; Jay, 1981; Kneller, 1986; Mcilroy vd. 2007; Rosen ve Weil, 1995; Wilson, 1999). Studies with various samples generally focus on educational settings where teachers need to use computer technology to extend the quality of instruction process (Çavuş ve Günbatır, 2008). Teachers who fail to keep up with the technological innovations will remain insufficient and inefficient in rapidly renovating common practices. So it is important to determine computer phobia and study it in depth for the teacher candidates to be able to help them overcome their fears.

The aim of this study is to deeply investigate the three teacher candidates for their views about computer, the attitudes in the medium of computer and their computer use performance. Teachers are expected to increase the efficiency of instructional process and to use the computer technologies to provide this process more efficient.

Case study technique is used as research method. The study group involved three teacher candidates selected by the researchers after analyzing grup discussions transcripts and observation notes. In this case study multiple information sources are used to collect data to establish triangulation.

Interview guide developed by researchers is used to conduct interviews. Video recordings are captured while participants' are using computer. Observation notes and computer course's application activity data are also used to collect data. Content analysis, a qualitative analysis technique, is implemented to analyze the data obtained from three different data source. The data are grouped according to the themes extracted from the literature and sub-dimensions are labelled by the researchers. Then, a deeper analysis is carried out to gather detailed information about sub-dimensions.

It can be seen from the results that the first candidate (H.F.), chosen as the case, has a profound anxiety and fear against the computer. One of the main reasons of this case is the fear of being unsuccessful. The teacher candidate finds computer as useful and is willing to use it, but the risk of harming the device and fear of being unsuccessful holds her back from using computer. The second candidate (E.F.) has also discomfort against the use of computer. It is probably because she attaches very little value on computer use. Similar to the first candidate, this candidate has a fear of failure. Third candidate's computer fear has emerged later in his life after an anxiety about grades. The candidate has a special fear and attributes this to the possibility of being unsuccessful.

At the end of the research, all three teacher candidates, taken as the cases, are identified as holders of computer phobia. Similarly, the fear of failure or the concerns about grades come forward as the common reasons for computer fear. All three candidates are comfortable in using technologies other than computers.

All three teacher candidates are unsuccessful in applied achievement test. This shows that they face some difficulties when physically accessing the computers.

All teacher candidates have the feelings of anxiety, fear and uneasiness against the use of computer. Underneath this lies the fear of failure or grade concerns.

While the two of the teacher candidates feel peer pressure, the other one does not feel such a stress. It is found that peer pressure appears as fear of being laughed at, or embarrassed.

In the result of the study regarding the case of computer phobia it may be proposed to improve the computer education curricula offered in primary and high school system and to provide a positive atmosphere for individuals to create positive attitude toward computers.

Additionally, a more comprehensive study is needed to find out people's fear of computers in a broader sense since the results of this study might be a precursor of a more widespread computer phobia.

Giriş

21. yüzyıl bilgi çağı olarak tanımlanmaktadır. Bu durum bireylerin bilgiye kolay ve hızlı ulaşma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bilişim teknolojilerindeki gelişmeler, bu ihtiyacı karşılayabilmek için sürekli olarak devam etmektedir. Bilişim teknolojileri hayatımıza hızlı ve yoğun bir şekilde giriş yaparken bu durum bazı bireylerde yeni teknolojilerin kullanımını etkileyen kaygılar gibi şüpheli ve olumsuz duygusal tepkilerin oluşmasına sebep olmuştur (Kuşkaya-Mumcu ve Altun, 2008).

Psikolojide Fobi

Fobi, Belirli nesnelere veya durumlar karşısında duyulan olağan dışı güçlü korku ve yığı olarak tanımlanır (T.D.K, 2009). Çeşitli türde fobiler vardır: Kapalı yerlerden, yüksekten, karanlıktan ve uçaktan korkma gibi. Bir veya daha fazla nesneden (Bilgisayar gibi) duyulan korkular oldukça yaygındır. Ancak hafif şiddette oldukları ve güncel yaşamı etkilemedikleri sürece zararları yoktur. Eğer kişi kaçınmayacağı şeylerden korku duyuyorsa ızdırabı daha şiddetli olur. Fobi kişinin yaşamını alt üst edebilir. Bunun nedenleri kişinin davranış tarihçesinde genellikle ürkütücü veya "travmatik" olaylar vardır. Fobi sıklıkla bireyin erken yaşantısında birçok kez yinelenen ürkütücü durumlardan oluşur. Her iki durumda da fobi klasik şartlanmış bir korku ve bu ilk korku durumunun benzer durum ve objelere genellenmesinden kaynaklanır. Bazı durumlarda ise korku (fobik reaksiyon) diğer kişileri gözleyerek ve taklit ederek öğrenilir (Cliford, 2009).

Bilgisayar Fobisi

Teknoloji korkusu ya da diğer bir ifadeyle teknoloji fobisi de bireylerde meydana gelen olumsuz duygusal tepkiler sonucunda ortaya çıkmıştır. Teknoloji fobisi anlamına gelen teknofobi kavramı teknolojinin farklı biçimlerine uygulanabilecek bir kavram olduğundan bilgisayar fobisi bu kavramın bir alt boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır. Jay (1981)'e göre bilgisayar fobisi aşağıdaki şekillerde ortaya çıkmaktadır:

- Bilgisayarları sadece kullanırken değil düşünürken bile tedirginlik duymak,
- Bilgisayarlar ile ilgili konuşmaktan kaçınmak,
- Bilgisayarlara karşı kaygı ve korku duymak
- Bilgisayarlara yönelik düşmanca ve saldırgan duygular hissetmek.

Diğer bir ifadeyle bilgisayar fobisi, bireylerin bilgisayar kullanma ihtimali ortaya çıktığında ya da direkt bilgisayar kullandığında hissettiği endişe ve korku durumunun bir ifadesidir (Çırakoğlu, 2004; Gürcan ve Ceyhan, 2003). Bu endişe ve korku durumu bireylerin karşılıklarına çıkan yeniliklere direnç göstermelerinin bir sonucu olarak görülebilir.

Literatüre bakıldığında bilgisayar fobisinin birçok farklı sebepten dolayı ortaya çıktığı görülmektedir. Öncelikli olarak bireylerin teknolojik yeniliklere ayak uyduramamaları bu korkunun önemli sebeplerinden biri olarak gösterilebilir. Yine bireyler buldukları ortamlarda gereken desteği bulamadıklarında da teknolojiye yönelik olumsuz duygular geliştirmektedirler (Jay, 1981). Yapılan araştırmalar bu olumsuz duyguların bireylerin cinsiyet, yaş eğitim durumu gibi değişkenlere de bağlı olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Kadınlar erkekler, yaşlılar gençlere ve öğrenci olmayanlar öğrencilere göre daha fazla bilgisayar korkusuna sahiptirler (Laguna and Babcock, 1997; Levin and Gardon, 1989; Weil and Rosen, 1995).

Bilgisayar korkusunun belirtileri de literatürde çeşitli araştırmacılar tarafından tanımlanmıştır. Buna göre bilgisayar korkusuna sahip olan bir bireyde bu belirtilerin bir ya da daha fazlası farklı biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Bu belirtileri şöyle sıralayabiliriz (Jay, 1981; Kneller, 1986; Maren, 1987; Wilcocks and Mason, 1987; Mumcu ve Altun, 2008).

- Bilgisayarlar hakkında düşünmeye ve konuşmaya karşı direnç göstermek.
- Bilgisayarlara karşı korku ve endişe duymak.
- Bilgisayarlara karşı düşmanca ve saldırgan düşünce ve eylemlerde bulunmak.
- Bilgisayara zarar veririm korkusuyla dokunmaktan kaçınmak.
- Bilgisayarla fiziksel iletişim kurmaktan korkmak.
- Bilgisayarların yararlarını inkâr etmek.
- Bilgisayar kullanımını iyi olan kişilerden çekinmek.
- Bilgisayar kullanmaya direnmek.
- Bilgisayar kullanmaktan nefret etmek.
- Başarısız olmaktan korkmak

Bireylerin bilgisayara yönelik korkularını tespit etmek ve bu korkuların giderilmesine yönelik öneriler geliştirmek amacıyla birçok çalışma yapılmıştır (Fisher, 1991; Jay, 1981; Kneller, 1986; Mcilroy et al. 2007; Rosen and Weil, 1995; Wilson, 1999). Yapılan çalışmalarda genellikle bilgisayar korkusunun ne olduğu, nasıl ortaya çıktığı, belirtilerinin neler olduğu tanımlanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmalarda bilgisayar korkusunun çocukluk çağında kendini göstermeye başladığı bu yüzden bu dönemde önlemler alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu korkunun psikolojik temelli olduğu ve giderilmesine yönelik profesyonel destek alınabileceği de vurgulanmıştır. Diğer bir sonuç da bilgisayar korkusuna sahip bireylerin bu durumu reddettiği ve bilgisayarın faydalarına inanmadıklarını ortaya koymuştur. Yapılan çalışmalar eğitim alanında yoğunlaşmış ve örneklem olarak genellikle öğrenci ve öğretmenler seçilmiştir.

Günümüzde bilgisayarın en yaygın olarak kullanılan teknolojilerden biri olduğu düşünüldüğünde bireylerin bilgisayar kullanma zorunluluğu bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. Kendisini yaşadığı çağa ayak uydurmak zorunda hisseden her birey bilgisayar teknolojisine karşı olumlu tutum geliştirmek için çaba sarf etmelidir. Özellikle öğretmenlerin öğretim sürecinin kalitesini artırabilmek için bilgisayar teknolojisini kullanmaları gerekliliği göz önüne alınarak öğretmen adaylarının bilgisayara yönelik olumsuz tutumları tespit edilmeli

ve bilgisayar ile ilgili etkinlikler buna göre şekillendirilmelidir (Çavuş ve Günbatır, 2008). Teknolojik yeniliklere uyum sağlayamayan bir öğretmen hızla yenilenen eğitim sisteminin içinde yetersiz kalacak ve verimli olamayacaktır. Aynı zamanda bu durum öğretmenin kendini yetersiz hissetmesine ve kendine olan güvenini kaybetmesine sebep olacaktır.

Başka bir açıdan bakıldığında, bilgisayara karşı olumsuz tutum içerisinde olan ya da kaygı duyan bir öğretmen, bilgisayar teknolojisinin sağladığı düşük maliyet, zaman tasarrufu, mekân bağımsızlığı, depolama kabiliyeti gibi imkânlardan da faydalanamayacaktır. Bu nedenle öğretmen adaylarında bilgisayar fobisini tespit etmek ve derinlemesine incelemek önemlidir. Bu sayede öğretmen adaylarında bilgisayar fobisinin ne şekilde ortaya çıktığı hakkında bilgi edinilecek ve bunu giderme yolları oluşturmak için zemin hazırlanacaktır. Aynı zamanda önerilecek düzenlemelerle öğretmen adaylarının bu korkularını gelecekteki öğrencilerine transfer etmelerinin de önleneyeği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, bilgisayar korkusuna sahip olduğu belirlenen üç öğretmen adayının bilgisayara karşı bakış açılarını, bilgisayar kullanma ortamındaki davranışlarını ve bilgisayar kullanımı ile ilgili performanslarını ortaya koymaktır. Böylelikle bilgisayar fobisinin hangi durumlarda ve ne şekilde ortaya çıktığını belirlemek ve adayların bilgisayara yönelik olumlu tutum geliştirmelerini sağlayacak önerilerde bulunmak amaçlanmıştır.

Öğretmenlerin, öğretim sürecinin etkinliğini artırmaları ve bu sürecin daha verimli hale gelmesini sağlamak amacıyla bilgisayar teknolojilerini kullanmaları gerekmektedir. Bu çalışma ile öğretmen adaylarının bilgisayara yönelik fobilerinin temel sebepleri ve bunun sonucu olarak ne tür davranışlar gösterdikleri ortaya koyulacaktır. Bu sayede adayların bilgisayar ile ilgili davranışlarını daha iyi anlamak ve eğitim sürecini bilgisayar fobisi olan adaylar açısından daha verimli şekilde planlamak mümkün olacaktır.

Yöntem

Araştırmada durum çalışması (case study) deseni kullanılmıştır. Durum çalışması deseninde bir duruma ilişkin birey, ortam, süreç gibi etkenler bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır. Durum çalışmaları karmaşıklığı açısından değişik yapılarda olabilir. Genellikle bir denek ya da bir alanla ilgili tüm bilgilerin toplanması, gözden geçirilmesi ve içeriğinin analiz edilmesi şeklinde uygulanır. Çoklu durum çalışmalarında aynı özelliğe sahip bireyler belirlenerek her bir durum ayrı ayrı incelenir. Sonra incelenen özelliğin her bir durumda ortaya çıkışındaki benzerlikler ve farklılıklar tespit edilir (Bogdan ve Biklen, 1992).

Araştırmanın çalışma grubunu daha önceden bilgisayar fobisine sahip olduğu odak grup görüşmeleri ve gözlem notları ile belirlenen üç öğretmen adayı oluşturmuştur. Öğretmen adayları birinci sınıfta okumakta olup, eğitim fakülteleri kapsamında verilen Bilgisayar I ve Bilgisayar II derslerini almışlardır. Öğretmen adaylarının biri erkek diğerleri bayandır.

Veri Toplama Araçları

Bu çoklu durum çalışmasında zenginleştirilmiş ya da çeşitlendirilmiş (Triangulation) veri kaynakları uygulaması yapılmıştır. Bu tür uygulamalarda incelenen durumun özelliği hakkında birden çok kaynaktan veri toplanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme rehberi, bilgisayar uygulaması

esnasında alınan video kayıtları, gözlem notları ve bilgisayar dersi uygulama etkinlik verileri kullanılmıştır. Görüşme rehberi genel olarak bilgisayara yönelik bakış açılarını ve bilgisayar kullanmaya yönelik duygularını ortaya koyan yarı yapılandırılmış sorular içermektedir. Video kayıtları, öğrencilerin bilgisayarda uyguladıkları bir etkinlik esnasında alınmış ve bu kayıtların dökümü yapılmıştır. Bu uygulama sırasında araştırmacılar tarafından gözlem notları tutulmuş ve etkinlik sonrasında öğrencilerin yaptığı çalışmalar uygulama etkinlik verileri olarak kullanılmıştır.

Veri Analizi

Üç farklı veri kaynağından elde edilen veriler üzerinde nitel bir analiz tekniği olan içerik analizi kullanılmıştır. Burada veri kaynaklarından elde edilen veriler bilgisayar korkusu hakkında literatürden elde edilen temalar doğrultusunda gruplama yapılmış, alt boyutlar veriler içerisinde taranarak etiketlenmiştir. Daha sonra bu alt boyutlar hakkında derinlemesine analiz yapılmıştır. Bunun sonucunda durum olarak seçilmiş ve bu korkuya sahip kişilerde bu korkunun ne şekilde tezahür ettiği ortaya konulmuştur.

Bulgular

Öğretmen Adayı I [H.F.]

Öğretmen adayı bayan olup, sosyal bilgiler öğretmenliği birinci sınıf öğrencisidir. Öğretmen adayının uygulama sınav verilerine bakıldığında başarısız olduğu görülmüştür.

Uygulama sınavı süresince görüntülenen öğretmen adayının stresli olduğu, sürekli dikkatinin dağıldığı, fare hâkimiyetinin olmadığı, yüzünde korku ve endişe karışık bir ifade bulunduğu gözlemlenmiştir.

Öğretmen adayı [H.F.] ile yapılan görüşmede öğretmen adayı bilgisayarla temasa geçeceği anda tedirginlik ve gerginlik hissettiğini, bu durumun daha çok başarısız olmaktan ve zarar vermekten korktuğu için meydana geldiğini “bilgisayar kullanırken tedirginlik, gerginlik hissediyorum. ... bir şeylerde yanlış yapacağım zarar vereceğim duyguları var içimde” ve “bilgisayarı bozarım, çökertirim diye korkuyorum” şeklinde ifade etmiştir.

Diğer bir önemli bulgu da öğretmen adayının bu tedirginlik durumunu daha önceden bilgisayar kullanmayı bilmemesine bağlaması olmuştur. Öğretmen adayının bu durumu ifadesi “daha önce bilgisayar dersi almamıştım. Lisede vardı ama biyoloji öğretmeni geliyordu, bir şey görmedik” şeklinde olmuştur.

Öğretmen adayının sadece bilgisayara değil bütün teknolojik araçlara yönelik olumsuz bir tutum içinde olduğunu göstermesi dikkate değer bulgulardandır. Bu hali ile bilgisayar korkusunun adayın sahip olabileceği teknofobinin bir uzantısı olmasından kuşku duyulmaktadır.

Öğretmen adayının bilgisayardan korkmasındaki en büyük etkinin başarısızlık duygusu olduğunu şu şekilde vurgulamıştır “bilgisayar kullanma gibi bir şeyim yok istesem de yapamam yani. Başarısızlık bilgisayardan korkmamda en büyük etki olabilir ... İşte kullanamama korkum var. Kullanabilsem yapabilsem belki severim”.

Bir başka bulgu da öğretmen adayının kendinde gördüğü eksiği gidermek amacıyla ileriye yönelik planlamalar yaptığı yönündeki “bir bilgisayar kursuna gitmeyi düşünüyorum artık. Ders almayı ve kendime bilgisayar almayı istiyorum” ifadeleri olmuştur. Bu durum öğretmen adayının bilgisayarların yararlı olduğuna inandığını göstermektedir.

Aynı zamanda öğretmen adayı bilgisayarı iyi kullanabilen kişilerin bulunduğu ortamda bilgisayara karşı daha fazla tedirginlik duyduğunu dile getirmiştir. Özellikle bilgisayar ile ilgili sohbet ortamlarına girmekten kaçındığını; bunun sebebinin de yine çevresinin onu ayıplama ihtimali olduğunu şöyle ifade etmiştir “bilgisayarla ilgili bir sohbe katıldığımı hatırlamıyorum. O ortamdaki kaçmak istiyorum... Yani bir şey soracaklar hani bilgisayar hakkında bilmezsem ayıp olur diye kaçıyorum”

Ayrıca öğretmen adayı bilgisayar kullanırken tedirgin olmadığı bir alan olmadığını da vurgulamıştır.

Özetlemek gerekirse durum olarak alınan ilk aday [H.F.] bilgisayara karşı yoğun bir endişe ve korku duymaktadır. Bu durumun önemli sebeplerinden birisi başarısız olma korkusudur. Aslında öğretmen adayı bilgisayarı yararlı bulmakta ve kullanmayı istemektedir. Ancak zarar verme ve başarısız olma ihtimali onu bilgisayardan soğutmaktadır.

Öğretmen Adayı II [E.F.]

Öğretmen adayı bayan olup, sosyal bilgiler öğretmenliği birinci sınıf öğrencisidir. Öğretmen adayının uygulama sınav verilerine bakıldığında başarısız olduğu görülmüştür.

Uygulama süresince görüntülenen öğretmen adayının çok fazla stresli olmadığı daha çok umursamaz bir tavırda olduğu gözlemlenmiştir. Öğretmen adayı çevresiyle çok ilgilenmeyip bilgisayar ekranına konsantre olmuştur. Ama bilgisayarı kullanırken son derece isteksiz olduğu görülmüştür.

Öğretmen adayı [E.F.] ile yapılan görüşmede öğretmen adayı bilgisayar kullanımına karşı korku duyduğunu “bilgisayar kullanırken bende böyle bir çekingenlik, korku var” şeklinde ifade etmiştir. Ona göre bu korkunun sebebi daha önceden bilgisayarı çok kullanmamış olmasıdır. Öğretmen adayı bu durumu “Yani belki küçüklükten gelen bir şeydir. Çok küçüklüğümden beri kullanmadığım için büyüdükten sonra da kullanmak istemedim herhalde o yüzdendir” cümleleriyle dile getirmiştir.

Öğretmen adayı ile yapılan görüşmeden elde edilen diğer bir bulgu da öğretmen adayının bilgisayarın yararlı olduğuna inanmadığına yönelik ifadeleri olmuştur. Öğretmen adayı “bilgisayarın pek fazla işimi gördüğünü zannetmiyorum. Sadece hocaların zorlamasıyla bir şeyler yaptığımı düşünüyorum...” ifadeleriyle düşüncelerini belirtmiştir.

Öğretmen adayının bilgisayar kullanırken başarısız olmaktan korkması ve başarınca bilgisayara alışması da elde edilen diğer önemli bir bulgudur. Adayın “acaba yapar mıyım yapamaz mıyım düşünüyorum... ondan sonra yaptığımı görünce de seviniyorum yani. Başarısız olmaktan korkuyorum belki de bu yüzden bilgisayardan çekiniyorum. Çünkü eğer ki başarılı olduğumu görürsem zaman biraz alışıyorum” ifadeleri bu durumun bir göstergesidir.

Öğretmen adayı bir önceki adaydan farklı olarak bilgisayar ile ilgili sohbetlere katıldığını ancak bu katılımın sadece bilgisayarın yararsız olduğu düşüncesini savunmak amaçlı olduğunu dile getirmiştir.

Diğer aday da olduğu gibi bu öğretmen adayı da başarısız olduğu takdirde çevresindekilerin tepkilerinden çekindiğini “yani tek başıma kaldığım zaman pek fazla başarısız olacağımdan korkmuyorum. Ama birilerinin yanına gittiğim zaman onların mesela çok basit programlar olur ya hani a bunu da mı yapamıyorsun gibi hani olur ya ben bilmiyorum onu öyle söylenir diye ben korkuyorum” şeklinde ifade etmiştir.

Görüşme sonucunda öğretmen adayının bütün teknolojik araçlara karşı olumsuz tutum beslemediği özellikle cep telefonunu bütün özellikleriyle kullanabildiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Öğretmen adayı bilgisayara yönelik duyduğu tedirginlik durumunun internet kullanırken özellikle iletişim amaçlı kullanırken biraz daha azaldığını ifade etmiştir.

Kısacası ikinci aday [E.F.] da bilgisayara karşı tedirginlik duymaktadır. Bu tedirginliğin altında bilgisayarı yararsız bulma durumu yatmaktadır. Aynı zamanda ilk aday gibi bu aday da başarısız olmaktan korkmaktadır.

Öğretmen Adayı III [A.L.]

Öğretmen adayı erkek olup, sınıf öğretmenliği bölümü birinci sınıfta okumaktadır. Öğretmen adayının uygulama sınav verilerine bakıldığında başarısız olduğu görülmüştür.

Uygulama sınavı boyunca görüntülenen öğretmen adayının stresli olduğu, fare hâkimiyetinin olmadığı, sürekli terlediği, konsantre olamadığı gözlemlenmiştir. Öğretmen adayı [A.L.] ile yapılan görüşmede öğretmen adayı diğer adaylardan farklı olarak bilgisayarlardan çekinmediğini korku durumunun sadece bilgisayarı ders amaçlı kullandığında ortaya çıktığını dile getirmiştir. Bu düşüncelerini “bilgisayar kullanırken hani sosyal alanda kullanırken bilgisayarı pek problem olmuyor açıkçası. ...Ders amaçlı kullandığımızdaysa bilmiyorum belki etken olarak not olabilir korku durumu oluşuyor. Dediğim gibi derste oldu daha çok korku bende”.

Elde edilen diğer bir bulgu da diğer adaylar gibi öğretmen adayının başaramama korkusunun bilgisayar yönelik tedirginlik duymasına neden olduğu olmuştur. Bu durumu “başaramamanın belirli etkisi var tabi.. Hani çok iyi değilsem ister istemez biraz tedirgin olabiliyorum” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmen adayı diğer teknolojik araçları özellikle telefonu bütün özellikleriyle kullanabildiğini de dile getirmiştir.

Öğretmen adayı bilgisayarın yararlı olduğuna inanmaktadır. Bu duygularını şöyle dile getirmiştir “bilgisayar günümüz koşullarında hayatın olmazsa olmazlarından. En azından işitiyoruz çevremizden. Tabi isterdim açıkçası dört dörtlük bilgisayar kullanmak”.

Ayrıca öğretmen adayı bilgisayar kullanırken çevresinde buluna insanlardan çekinmediğini de dile getirmiştir.

Sonuç olarak üçüncü öğretmen adayı [A.L.]’de ise bilgisayar korkusu not kaygısına yönelik olarak sonradan ortaya çıkmıştır. Aday belirli bir korku duymaktadır ve bu korkuyu başarısız olma ihtimaline bağlamaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Elde edilen sonuçlara bakıldığında, durum olarak alınan her üç öğretmen adayında da bilgisayar korkusunun varlığı görülmüştür. Benzer bir şekilde incelenen durumlarda başarısızlık ya da not kaygısı bilgisayar korkusunun yaygın sebebi olarak öne çıkmaktadır. Bu başarısızlık çevrenin tepkisinden çekinme şeklinde tezahür etmiştir.

Her üç adayda da bilgisayar teknolojileri dışındaki teknolojileri kullanma konusunda bir sorun tespit edilmemiştir. Buna göre adaylardaki bilgisayar korkusu doğrudan bilgisayara

yönelmiş durumdadır. Bunun dışında adaylarda tespit edilen bir başka ortak yön de geçmiş yaşantılarındaki bilgisayar ile ilgili olumsuz ya da eksik deneyimlerdir.

Durum olarak ele alınan öğretmen adaylarının hepsi uygulama sınavında başarısız olmuşlardır. Bu durum bilgisayarla fiziksel temasa geçtikleri zaman bazı sorunların ortaya çıktığını göstermektedir. Sınav kaygısı ile birleştiğinde bilgisayar korkusu adayların genel olarak tedirginliklerini artıran bir durum oluşturabilir, ancak daha rahat ortam sağlandığında da tedirginliğin devam etmesi bilgisayar korkusunun varlığına işaret etmektedir.

Öğretmen adaylarının hepsi bilgisayar kullanımına karşı tedirginlik, korku, endişe hissetmektedir. Adaylardaki bu durumun temelinde not kaygısı ya da başarısız olma korkusu yatmaktadır.

Öğretmen adaylarından ikisi çevre baskısını hissederken diğeri böyle bir baskı hissetmemektedir. Bu da üzerinde çalışılan adayların başarısızlık korkusunun sosyal öğrenme ile ve dolayısıyla bilgisayar korkuları ile ilişkili olabileceğine işaret etmektedir.

Öneriler

Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının bilgisayar korkusu durumları göz önüne alınarak, ilk ve ortaöğretimde verilen bilgisayar öğretiminin iyileştirilmesi ve bireylere bilgisayarlara olumlu tutum beslemelerini sağlayabilecek ortamların oluşturulması önerilebilir. Ayrıca bireylerde bulunması olası bilgisayar korkusunun açığa çıkarılıp gerekli önlemlerin alınması için daha kapsamlı bir çalışma yapılması gerektiği düşünülmektedir. Bu şekilde bireyler gelişen çağa ayak uydurabilecek ve bilgisayar korkusundan kaynaklanabilecek olası işgücü kayıpları en aza indirgenebilecektir.

Kaynakça

- Altun, A. & Kuşkaya-Mumcu, Y. (2008). Teknofobi. *Bilişim Teknolojileri Öğretiminde Sosyo-Psikolojik Değişkenler*, Ed: D. Deryakulu. Ankara: Maya Akademi.
- Bogdan, R. C. & Biklen, S. K. (1992). *Qualitative Research for Education*. Boston: Allyn and Bacon.
- Çavuş, H. & Günbatar, M. S. (2008). Bilgisayar kaygı ölçeğinin Türkçeye uyarlama çalışması. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (3), 147-163.
- Çırakoğlu, C. O. (2004). Bilgisayar kaygısı. *Pivolka* 13, 15-18.
- Fisher, M. (1991). Computerphobia in adult learners, *Computer Education*, 14-19.
- George R. Kneller (1986). Adult learners: away with computerphobia. *SIGCSE* 7, 34-37.
- Gürcan A. & Ceyhan E. (2003). Bilgisayar kaygısı: öğretmen adayları üzerinde çok yönlü bir inceleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2, 401-432.
- Jay, T. B. (1981). Computerphobia: What to do about it? *Educational Technology*, 21(1), 47-48.
- Laguna, K. & Babcock, R. L. (1997). Computer anxiety in young and older adults: implications for human-computer interactions in older populations. *Computers in Human Behaviour*, 13(3), 317-326.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 30 Mayıs – Haziran 2012

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

- Levin, T. & Gordon, C. (1989). Effect of gender and computer experience on attitudes toward computers. *Journal of Educational Computing Research*, 5(1), 69-88.
- Maren, J. (1987). Computer literacy and the older learner: a computer department's response. *SIGCSE Bulletin*, 19(3), 25-28.
- Mcilroy, D., Sadler, C. & Boojavon, N. (2007). Computer phobia and computer self-efficacy: their association with undergraduates' use of university computer facilities. *Computers in Human Behavior*, 23(1), 1285-1299.
- Morgan, C. (2009). *Psikolojiye Giriş*. Konya: Eğitim Akademi Yayınları.
- Rosen, L. D. & Weil, M. M. (1995). Computer availability, computer experience and technophobia among public school teachers. *Computers in Human Behavior*, 11(1), 9-31.
- T.D.K., (2009). *Büyük Türkçe Sözlük*.
<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=fobi&ayn=tam>. (17.11.2009)
- Weil, M. M. & Rosen, L. D. (1995). The psychological impact of technology from a global perspective: a study of technological sophistication and technophobia in university students from twenty three countries. *Computers in Human Behavior*, 11(1), 95–133.
- Wilcocks, L. & Mason, D. (1987). *Computerising Work*. Paradigm Publishing.
- Wilson, B. (1999). Redressing the anxiety imbalance: computerphobia and educators. *Behaviour & Information Technology*, 18(6), 445-453.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.